

Lääne-Virumaa tööstus esimestel sõjajärgsetel aastatel

Rakvere rajoon (Lääne-Virumaa) vabastati fašistlikest okupantidest 20. ja 21. septembril 1944. a. Sõda oli kolme aasta jooksul käinud kahel korral üle meie alade. Suuremat lahingutegevust ja pikemaajalist rindepüsimist siinkandis aga ei olnud. Seega otsese sõjategevuse käigus Rakvere piirkonnas tööstus oluliselt kannatada ei saanud. Täielikult purustatud oli vaid Rakvere Piirituspuhastusehas.

Ometi oli enamik tööstusettevõtteist sõja lõppedes nii korrast ära, et vajas põhjalikku remonti. Paljud neist sõja-aastail seisid, nende sisseseaded olid kas laiati tassisud, purustatud või lihtsalt roostes ja kõlbmatuks muutunud. Need ettevõtted, mis sõja ajal töötasid, polnud saanud korralikku remonti.

Sõda oli teinud kahju tööliste kaardile. Terve hulk oskustöölisi oli evakueerunud või rindel. Okupatsiooniaastad muutsid suhtumist töösse. See pärast oli pärast sõda mitmel pool raskusi töödistsipliiniga. palju tuli ette tööluuse, oli hooletust. Nõrk oli juhtiv kaa-der, kõikjal tunti suurt puudust insener-tehnilistest töö-
lätdest. Tsemenditehases «Punane Kunda» oli näiteks 1944. aastal 637, töötajat, insener-

tehnilisi töötajaid neist vaid 24.

Raskusi oli materjalidega varustamisel, ei jätkunud elektrivoolu. Mõõblitehas «Puidu-
produkt» töötas 1946. a. 203 töötunnist 94 elektrivooluta.

Sõjajärgsetele aastatele on iseloomulik pisitööstusettevõtete hulgaline rajamine. Seda peamiselt kohaliku ja kooperaatiivse tööstuse liinis. Ühelt poolt oli see tingitud eelnenud aastatel ja aastakümnetel väljakujunenud arengujoonest, teiselt poolt mehhanismide ja korralike, avarata tööruumide puudusest. Töötati peamiselt käitsi, väikestes töötubades. Virumaa Tööstuskombinaadi metallitööstus asus näiteks 1945. a. ühes väikeses pimedas toas, kus pidi tööd tegema 10—12 meest.

Iseloomulik on sõjajärgsetele aastatele veel see, et esialgu säilis, ehkki väga väikeses ulatuses, eratööstus, õigemini küll erakäsitööstus. 1946. a. oli eratevõtteid Virumaa 217, neist 163 asus Rakvere linnas. Nad olid peamiselt teenustööde tegijad: juuksurid, kellasepad, õmblejad, rätsepad, kingsepad, kudujad, fotograafid jt.

Riiklike ja kooperaatiivseid ettevõtteid oli Lääne-Virumaa 1945. a. lõpul 155, neist 55 Rakvere linnas. Tööliste keskmine arv oli Rakveres 16,

Lääne-Virumaa 22 (ilma Kunda tsemenditehase ja temale kuuluva Ujha põlevkivikae-
vanduseta aga ainult 8,5). Kui Lääne-Virumaa asuvas töös-
tusettevõttes oli sel ajal üldse umbes 3000 töölisi, siis üks kolmandik neist töötas Kundas ja Ujhas (vastavalt 846 ja 243).

Kõige enam oli Lääne-Virumaa pärast sõda toiduainete tööstuse ettevõtteid. Need olid 32 piiritustehast (tööliste keskmine arv 10), 15 piimavabrikut, s. t. meiereid (tööliste keskmine arv oli 11), paarikümmend jahuveskit (tööliste keskmine arv 5). Siia alla kuulusid ka leivatööstused, mis tegelikult kujutasid endast pagaritöötubasid, kus töötasid pagar ja 1—2 abitöölisi. Suuremad toiduainete tööstuse ettevõtted olid Rakveres asuvad kalakombinaat, lihakombinaat ja piimakombinaat, samuti neli tärglise- ja siirupivabrikut (Rakveres, Kadriinas, Kloodis ja Kärmus). Igapähe neist oli keskmiselt 25 töölisi.

Arvult järgmisel kohal olid saeveskid ja puutöökojad, mida oli kokku 20 ümber. Tegutses ka 2 nahavabrikut (Rakveres) ja hulk teenustöökoda-
sid. Lääne-Virumaa suurim tööstusettevõte oli ka sel ajal tsemenditehas «Punane Kunda».